

consuetudines toties repetitam: *Tollatur abusus maneat usus*; hinc sufficet mihi, si eos, quibus hoc officium incumbit, ad feriam hujus attentionem permovere potuerim, sublatio abusuum, si qui subsint, fortè ultra sequetur. Atque hæc omnia sunt, quæ de Jure Librorum prohibitionem concernente exponere volui. Restant nunc ea, quæ obligationem pro diversis circumstantiis inde resultantem concernunt, hæc ostendet

SECTIO III.

DE OBLIGATIONE EX PROHIBITIONE LIBRORUM POSITIVA RESULTANTE.

§. XCIV.

Obligatio est necessitas agendi moralis (a); agere autem dicimur vel committendo vel omittendo (d), hinc vi obligationis necessitatur ad aliquid committendum, & est obligatio affirmativa, vel ad aliquid omittendum, & est obligatio negativa: Illa ex legibus præceptivis: hæc ex prohibitivis venit; hinc obligatio ex prohibitione Librorum veniens est obligatio negativa, sive necessitas, aliquid circa Libros omittendi.

M 2

§. XCV.

(a) Vid. BAUMGARTEN *Initia Philosophiæ practicæ* Sect. 1. c. 1. §. 10. & seq. & NETTELBLADT *Syst. Jurispr. posit.* Tom. 1. Sect. 1. Tit. 1. §. 21.

(b) Vid. WOLFF. *Syst. Juris Nat.* part. 1. c. 1. §. 2.

§. XCV.

Jus leges ferendi, & jus alteri obligationem imponendi, si synonyma non sint, certè ita inter se connexa sunt, ut unum sine altero considerari nequeat, nisi velis, idem posse esse A. & non A. Hinc & lex & obligatio se mutuo inferunt: Illa ratio hujus sufficiens est, hæc illius sequela necessaria: uno momento incipiunt prohibitio ex una, & necessitas omittendi ex altera parte.

COROL. Perinde igitur, an à Superiore Ecclesiæ, an Civitatis Lex feratur, dummodo Lex reverà talis sit.

§. XCVI.

Demonstrato jam Sectione præcedenti variorum Superiorum Libros prohibendi Jure, Jus simul suos subditos obligandi pariter ostendi, & cum varias Leges per actuale hujus Juris exercitium progenitas quibusdam in observationibus jam enumeraverim, plures fortè facillè dijudicabunt, an aliqua, qualis, & quanta ex iis obligatio nobis acquisita sit; ulteriori igitur hujus materiæ disquisitione me posse supersedere credidissimè, nisi quædam particularia non tantùm de acquisitione hujus obligationis in genere & variarum ejus specierum, sed & de amissione ejus invenissimè, quæ omnibus exponere non inutile erit.

§. XCVII.

Obligationem acquirere dicitur is, qui hætenus obligatus non erat, sed imposterum obligatus esse incipit; si igitur

tur obligatio necessaria sequela legis est, vi §. CXV. obligatio acquiritur, quamprimùm lex esse incipit, sicque etiam obligatio aliquid circa Libros omittendi cum ipsa lege Libros prohibente exoritur.

SCHOL. Utì suprà Sect. II. §. XXXI. in Scholio annotavi de prohibitione positiva sermonem esse, ita & hæc de obligatione positiva intelligenda sunt. Attamen ex hoc minimè inferatur, quòd, nobis nullam esse obligationem naturalem, quædam circa plures Libros omittendi, stabilire videar; Imò verò positiva illam præsupponit, & positiva adjicitur, ut illa magis firmetur & determinetur. Multi in multis casibus omninò incapaces sunt, obligationem suam ipsi investigandi, quam haberent, etiamsi Lex positiva non accederet, pro his omnibus Superiores vigilant, & Legem naturalem ad objectum obvium applicant, nostramque obligationem particulariter certam reddunt.

§. XCVIII.

Nulla lex respectu nostri censetur existere, nisi à nobis cognoscatur; cùm enim per illam naturalis nostra libertas restringatur, & imponatur necessitas aliquid committendi vel omittendi, ad quod comittendum vel omittendum sine lege jus nobis esset, consequens est, illius notitiam in nobis requiri, vi cujus movemur, ut nos liberè ad commissionem vel omissionem hujus illiusve actionis determinemus; hinc nullam obligationem acquirimus sine lege cognita, nullam necessitatem, aliquid circa Libros omittendi, nisi lex eorum prohibitiva nobis innotescat.

SCHOL. Per se patet, cognitionem dubiam, & in rumore aut relatione Novellitarum fundatam, hæc non sufficere, sed ralem

requiri, quæ nos certos reddere possit, quæ auctoritate publicâ fulciatur, & gravitati actionis, quâ obedientia nostra requiritur, proportionata sit.

§. XCIX.

Legem cognoscimus vel per ejus promulgationem, (quæ est actus, quo ad notitiam legis perducuntur, qui eâ tenentur) vel per receptionem, quæ est actus, quo legi peregrinæ vis obligandi penes nos tribuitur. Igitur obligationem nostram circa Libros non acquirimus, donec lex eos prohibens nobis promulgata vel recepta sit.

SCHOL. Leges aut obligationes nostras naturales, sicque & prohibitiones Librorum naturales, vid. Schol. §. XCVII. hac viâ non cognoscimus, has ingenita ratio naturam & essentiam rerum diligentur perscrutando nobis intimat; eâ duce intuemur ex una parte facilitatem errandi in intellectu, proclivitatem voluntatis ad malum, debilitatem virium in resistendo tentationibus, cæterâsque nobis adhærentes fragilitates: ex altera parte consideramus Librorum perversitatem, periculum mali ex eorum usu imminens; cùmque jam aliunde sumus certi, omnis mali periculum nobis vitandum esse, etiam de obligatione illud, quòd ex usu Librorum venit declinandi, convincimur. Si circa Mysteria Religionis & fidei non sufficienter instructi sumus, Libros infidelium, Indifferentistarum, hæreticos &c. quomodò securè pervolvemus? qui per discursus, repræsentationes obscenas &c. ad peccatum simile incitatur, quomodò inhonestissimas sæpè Poëtarum, Romanensium præcipuè exhibitones & narrationes absque periculo perlustrabit? Verùm hæc digressio diutiùs continuanda non est, cùm de obligatione nostra positiva, non naturali mihi sermo sit. Vid. §. citatus.

§. C.

§. C.

Uti promulgatio legum in genere, ita & earum, quæ Libros prohibent, variè fieri potest; vel enim voluntas Superioris in terminis intelligibilibus sive scriptis affigitur, sive vivâ voce majori minorive solennitate pronuntiatur, & est promulgatio propriè sic dicta, vel factò quodam, unde eam facilè colligere licet, v. g. Libri combustionem, confiscationem, aut relationem in Librorum prohibitorum indicem explicatur, & est impropiè talis promulgatio. Utraque ulteriùs fieri potest vel in singulis Provinciis, aut, si prohibitiones ecclesiasticæ sint, in singulis Dicecesibus, si sæculares, in singulis Territoriis, aut in Metropoli, sive sede Superioris prohibentis tantùm. An hæc, an illa circa Librorum prohibitionem necessaria, quæ sufficiat, multis expeditum non esse videtur; hoc tamen indubitatum manet, eam talem esse debere, per quam Communitas, cui lex fertur, certam & publicæ authoritati innixam legis notitiam accipere, nullamque ejus probabilem ignorantiam prætere posse. Cùm igitur per promulgationem sive propriè sive impropiè factam (quæ ultima tamen rarò sine prima est) satis de voluntate Legislatoris edoceamur, etiamsi solennitates non accesserint, consequens est, utramque sufficere, ut cognitio legis §. præced. ad acquirendam ex ea obligationem requisita producat, cùm econtrariò moraliter impossibile sit, ut prohibitiones, quibus Legislator plures sæpè Nationes, Provincias, Diceceses & Territoria obligare intendit, per solam promulgationem in Metropoli, etiam solennissimè factam, dicto modo
in-

innotescant (a), consequens est, hanc solam circa prohibitiones Librorum non sufficere, nisi fortè pro Metropolitanis ipsis. Nullam ergo ex prohibitione Librorum obligationem acquirimus, nisi ex lege, non simpliciter, sed sufficienter promulgatâ.

SCHOL. Utrum promulgatio prohibitionis positivæ circa Libros subin impediri Possit? an placeto regio locus detur? an acceptatio ex parte subditorum requiratur, ut effectum habeat? hæc satis determinata videri possunt in Dissertatione Espenii de promulgatione Legum, & de usu Placeti Regii speciatim super proscriptione Librorum (b).

§. CI.

Altera via, quâ in legis cognitionem venimus, est receptio ejus; hæc vel expressè fit, vel tacitè, prout nempe Superior legem peregrinam à se receptam esse verbis aut scriptis intelligibilibus declarat, vel talia facta permittit, aut ipse ponit, unde, legem peregrinam ab eo approbari, dignoscitur: illa promulgationi strictæ & propriæ, hæc minùs strictæ sive impropriæ, vid. §. præced. æquivalet; si igitur Superior noster prohibitiones Librorum peregrinas tanquam suas expressè aut tacitè recipiat, eodem vinculo ac per prohibitiones domesticas adstringimur, quia in his æquè ac in illis voluntatem ejus prohibentem explicatam legimus.

SCHOL.

(a) Fusiùs de hoc vid. ESPEN Tract. de promulgatione Legum Ecclesiasticarum, & PETRUS DE MARCA L. 2. de Concord. Sac. & Imp. c. 15. Nro 2.

(b) Vid. l. cit. ESP. J. E. U. T. II.

SCHOL. Cùm receptio tacita meris factis, & quidem pluribus (aliàs enim voluntas Superioris exinde concludi non potest) innixa sit, hinc plerumque difficilimæ probationis est, & obligatio nostra circa Libros peregrinè tantùm prohibitos adedò dubia & indeterminata semper fuit, & hodie manet. Optandum igitur esset, ut Superiores aut ipsi Leges claras desuper promulgarent, aut si peregrinas sufficere, & suis etiam subditis utiles esse credunt, eas expressè recipiant.

§. CII.

Receptio legum Libros prohibentium in complexu fieri potest, vel in particulari, prout nempe vel totus quidam Catalogus Librorum peregrinè prohibitorum, vel una alterave lex, hunc illumve Librum prohibens, recipitur. Ut obligationem nostram ex hac ultima receptionis specie venientem cognoscamus, plus non requiritur, quàm quæ §. præced. dicta sunt; sed circa primam subinde specialis difficultas se exferit propterea, quòd complexus similium prohibitionum sive Catalogi simpliciter, vel cum exceptione recipi possit. Hoc ultimum communius est, eoquod vix unquam tota quædam Collectio legum statui, pro quo facta non est, admensurata esse credatur. Hinc etiamsi de receptione in complexu facta certi simus, hæsitamus subinde, dubitantes, an hæc illave Libri prohibitio Catalogo recepto immista etiam nos tangat? Verùm huic hæsitationi jam præventum est per Regulam receptionis legum in complexu factæ generalem: quòd nempe standum sit pro receptione simpliciter facta, donec exceptio inde facta probetur. Igitur ex receptione prohibitionum circa Libros sive in particulari, sive in Catalogo facta sit, obligatio nobis acquiritur, & quidem cir-

ca omnes Libros in eo contentos, nisi fortè exceptionem probare possimus.

SCHOL. Ad similem Exceptionem probandam plus non requiritur, nisi id, quod & in probatione reliquarum Exceptionum, Fundamenta autem præcipuè desumuntur ex ratione factæ prohibitionis, quæ nos fortè non tangit, ex circumstantiis Temporis & Loci, aut etiam ex Factis contra receptionem loquentibus.

§. CIII.

Ex iis, quæ hætenus de acquisitione obligationis (de qua hic sermo est) in genere dicta sunt, sequentes nunc Propositiones magis particulares, & pro nostra Germania maximè notabiles faciliè eruuntur.

PROPOSITIO I. Si prohibitio Librorum Religionem concernentium in Concilio generali, vel à Summo Pontifice tanquam capite Ecclesiæ facta sit, & legitimè promulgata, omnibus Ecclesiæ subditis ex ea obligatio acquiritur.

Cùm enim & Summo Pontifici & Concilio generali Jus competat, leges Librorum prohibitivas ferendi, & quidem vi potestatis & inspectionis generalis in universam Ecclesiam pro omnibus ejus subditis, vid. §. LXXIV. Sect. præced. obligatio autem necessaria sequela legis sit, vi §. LXXXV. dummodò legitimè cognoscatur vi §. LXXXVIII. hæc cognitio autem nascatur ex legitima promulgatione, vi §. LXXXIX. consequens est, ad acquirendam ex prædictis legibus obligationem universalem nihil ampliùs deesse, quod erat demonstrandum.

COROL.

COROL. 1. Si igitur prohibitiones quædam conceptæ solùm, planè non obligant, aut si tantummodò in quibusdam locis particularibus promulgatæ sint, non nisi eorum incolas tenent, si Romæ tantùm ad valvas quarundam Ecclesiarum affixæ, illæ Romanos quidem, sed non cæteras Nationes obligare possunt.

COROL. 2. Prohibitiones in Conciliis generalibus supra §. LXXXII. Observ. III. Littera (b) recensitis, omnibusque Conciliis subsequentiibus, factæ, totam Ecclesiam obligant.

COROL. 3. Decreta SS. Pontificum Ecclesiis sibi subordinatis legitimâ promulgatione communicata omnem suam vim obligandi habent &c.

SCHOL. 1. Fortè pluribus servitium reddere potuissem, si non tantùm Conciliorum, sed & Summorum Pontificum Constitutionibus circa Libros singularibus recensitis modum factæ promulgationis ubique addidissem; verùm præterquàm quòd hoc vires meas superaverit, ad hodiernam nostram obligationem determinandam necessarium non est; per subsecutos enim Indices priores illæ Leges vel abrogatæ, vel absorptæ sunt. Si igitur benè observemus, ad quid ex his obligemur, quod mox infra diceretur, etiam patefcet, quantus ex Legibus præcedentibus effectus superfit.

SCHOL. 2. Prohibitiones Librorum pro universâ Ecclesia latæ pauca fuerant & insufficientes pro omnibus Ecclesiis, igitur eas, quæ pro Locis particularibus factæ fuerunt, hinc inde etiam Dioceses exterae receperunt.

§. CXIV.

PROPOSITIO II. Prohibitiones Librorum religionem concernentium à Concilio particulari, aut ab Episcopo in sua Diocesi

cesi factæ, obligationem producunt pro subditis Provinciae aut Dicecesis tantum, nisi forte & ab aliis recipiantur.

Ad veritatem hujus Propositionis demonstrandam vid. §. LXXIV. Sect. præced. & §. XCIX. cum seqq. Cl. Quorum comparatio quia facilis est, hinc à plena eorum allegatione brevitas gratiâ abstinui, idque in sequentibus etiam observabo.

COROL. 1. Libri igitur in Gallia, per Inquisitiones in Hispania, aliisque Regnis etiam solennissimè prohibiti, propterea in Germania pro talibus haberi non debent, nisi fortè & à nostris Superioribus prohibeantur.

COROL. 2. Inde venit, quòd plurimi ex Catalogis supra Observat. V. Litt. (d) memoratis Germanos saltem vi promulgationis non obligent.

COROL. 3. Cùmque receptio eorum saltem universalis in Germania pariter probata non sit, vid. §. LXXXIV. obs. V. lit. (d) cum Adnot. etiam exindè obligatio Germanis determinata non est.

COROL. 4. Cùm insuper Regula IVta Indicis Trident ob cessantem rationem ipsius Legis in praxi ultra non observetur, eam vel non receptam, vel saltem iterum abrogatam esse concluditur.

COROL. 5. Dum nullæ Leges magis nostræ esse possint, quàm quæ intrà muros nostros per sacros Ecclesie Franconicæ Præsules publicatæ sint, ex illis nobis Franconibus saltem obligatio est.

COROL. 6. Facta in novis Editionibus Indicis Trid. augmenta, cùm non sint legitimè publicata, nec recepta, vid. Observ. 6.

VI. §. LXXXV. Litt. b. & c. hinc circa illa etiam nobis obligatio acquisita, non est.

SCHOL. Quam Galli, quam Hispani &c. ex ejusmodi Catalogis obligationem acquisiverint, item quæ in singulis Provinciis & Diœcesibus prohibitiones speciales obtineant, singulis examinandum relinquo; satis difficultatis circa eam, quæ nobis incumbit, expertus sum.

§. CV.

PROPOSITIO III. Prohibitiones Librorum secularia concernentium in Comitibus aut ab Imperatore per Commissionem Librorum factæ pro toto Imperio Germaniæ obligationem causant, dummodo legitimè promulgatæ vid. §. LXXV. & §. XCIV. XCVIII.

COROL. 1. Omnes igitur Recessus Imperii circa Libros aliquid disponentes, de quibus §. LXXXV. Litt. (d) mentio facta est, omnibus Germanis obligationem imposuerunt.

COROL. 2. Catalogus autem à Commissione Aulica editus Vindobonæ de Ann. 1765. sicuti ea, quæ à Fiscali Imperii acta, aut per Commissarios Francofurtenses hinc inde disposita qualem effectum habeant, per se patet.

§. CVI.

PROPOSITIO IV. Prohibitiones Librorum secularium à Statibus Imperii vel in Conventu circulari, aut particulari Territorio factæ non nisi subditos Circuli aut Territorii obligant, nisi fortè ab aliis receptæ. Vid. §. LXXV. item XCIV. Cl. & seqq.

COROL. Hinc Ordinationes, quas in variis Statibus vicinis factas esse per Novellas quotidianas discimus, respectu nostri steriles & in efficaces sunt. Sed & nostræ ultra Territorium Francanicum non extenduntur.

§. CVII.

Consideratis nunc seriò omnibus hisce Propositionibus cum Corollariis inde deductis, & aliis pro lubitu facile deducendis, verum manet, quod in Schol. §. CI. jam indigitavi, scilicet obligationem nostram circa Libros prohibitos positivam factis determinatam non esse. Mirum ergo planè non videtur, factas prohibitiones à plurimis ignorari, ab aliquibus propter dubia circa unam & alteram etiam reliquas contemni, ab aliquibus etiam illic tales formidari, ubi planè non sunt, (vid. Præfatio) ac propterea, si dignum videbitur his mederi, votum meum supra jam factum hic repetere licet, ut Superiores nostri suos subditos aut viâ promulgationis aut expressæ receptionis desuper certos reddere velint.

SCHOL. Propterea tamen finè Lege non sumus: Lex naturalis, pericula vitandi, semper manet. Vid. §. LXXXIX.

§. CVIII.

Obligatio ex lege positiva veniens uti in genere, ita & illa, quæ ex prohibitionem Librorum venit, diversa esse potest, & quidem (I) ratione actionis, quæ circa Libros omittenda præcipitur, hæc cum possit esse impressio, venditio, retentio, lectio Librorum, vid. §. XXXII. Sect. præced. hinc totum potest

potest esse nostra obligatio ; (2) ratione extensionis suæ, & eatenus vel singularis vel particularis, vel universalis est, prout nempe omnes, vel aliquos, aut unum determinatè tangit ; (3) ratione durationis, & sic vel temporaria vel perpetua est, quando limites durationis ejus definiti sunt vel non ; (4) ratione adjectæ qualitatæ, & tunc demum vel sub pœna, vel sub culpa, vel sub utraque simul, prout quis prohibitioni contraveniens reatum mali physici, vel conscientia, vel utriusque simul contrahit.

§. CIX.

Vi quatuor Propositionum mox ante præcedentium à §. CIII. CVI. equidem suo modo cognosci potest, quando ex prohibitione Librorum oriatur obligatio, & analiqua ex Legibus actualiter existentibus nobis acquisita sit; utrum verò hæc illave obligationis species nobis incumbat, ex iis minimè clarum est, hinc adhuc aliqua Propositiones subnectendæ sunt, in quibus non amplius renovandum illud dubium, an revera tales leges nos obligantes existant; sed hæc in suo vigore esse supponuntur (quantum potest) ex dictis, & tantummodo super earum tenorem reflectendum est: qui cum facillimè eruatur, si ad verba, si ad rationem & finem prohibitionum attentio fiat, ex his, quod indecisum est, dijudicabo. Sit nunc

§. CX.

PROPOSITIO V. Ex prohibitionibus supra recensitis & respectu nostri vim obligandi in genere habentibus non tantum ad lectio-

lectionis, sed & retentionis, cujuscunque divulgationis, impressionis, omnisque actionis cum his connexæ omissionem obligatio nobis acquisita est. vid. §. CVIII. N. (1).

In plurimis enim prohibitionibus omnes prædictæ actiones verbis expressis nominatæ sunt (quod patebit leges singulas inspicienti) & quidem Jure, vi §. LXX. Conf. 1. Sed si verbis etiam nonnisi unica expressa sit, ratio & finis prohibitionum, omnes subintellectas esse, postulat. Ratio quippe earum est periculum damni sive spiritualis sive temporalis causandi, aut perfectionis nostræ impediendæ; vid. §. LVI. LVII. & seqq. Hoc periculum quamvis in lectione potissimum sit, non minus tamen & in cæteris actionibus jam latet, utpote per quas lectioni via paratur, quod ultrò manifestum est consideranti. Ratio ergo & lectionis & reliquarum actionum circa Libros prohibendarum æqualis est; quorum autem eadem est ratio, de iis etiam in lege data dispositum esse creditur per Regulam interpretationis legum extensivæ generalem, licet non omnium mentio expressè fiat, adeoque & in prohibitionibus Librorum circa ea, quorum una est ratio, æqualiter dispositum esse credendum, sive uno eodémque actu omnes prædictæ actiones simul prohibita sunt, licet unius alteriusve tantum nominatio facta sit.

Clariùs idipsum elucet ex fine prohibitionum, qui cum sit damnum à subditis avertendum, aut perfectio eorum promovenda, vid. locus mox citatus; hunc serió Legislator intendit, in quantum obtineri potest, adeoque vult ea etiam omnia, sine quibus obtineri nequit, & ea non vult, quæ fini suo contraria sunt, nisi fortè concedas, quod non potes, eum velle tantum dimi-

dimidium finis adimpleri, aut eum velle ex una, & nolle ex altera parte. Jam autem omnes memoratae actiones fini prohibitionis Librorum contrariae sunt, & sine earum prohibitionem simultanea ad eum perveniri non potest; ad quid enim prohibitio impressionis, si, quod tota die fit facta impressione illicita liberè vendi, divulgari & legi possint Libri? ad quid prohibitio novae editionis; si invectioni ex alienis terris non obveniatur? Lectio etiam si sola prohibita esset, quam facile hujus Legis transgressio fieret, si de caetero copia Librorum prohibitorum ita frequens & obvia foret? Consequens est, quod, siue omnes, siue una ex praedictis actionibus prohibitioni expresse insertae sint, obligatio nobis inde veniat, omnes omit-
tendi.

COROL. Exinde legitimè inferretur, quod, si Librorum omnium sine approbatione Ordinarii, sine Nomine Auctoris vero, sine denominatione loci, impressio verita sit (a) eorum lectionem &c. pariter teneamur omittere, atque hoc modo usu scriptorum in suo genere perfectissimorum saepe carere; verum quam justa de caetero videtur haec illatio, adeo infirma est; nam dispositiones mox ante Litt. (a) citatae merae Instructiones, non strictae Leges sunt. Sed hoc etiam supposito, praxis continua Legi contraria, invectionio, venditio & lectio similium Librorum impunita de tacito Superiorum, cui haec ignota esse non possunt, consensu super facta Legum suppositarum abrogatione nos convincunt.

SCHOL. Si Superior certis Bibliopolis impressionem aut venditionem Libri aut directè aut indirectè (id est alteri aut pluribus
Pri-

(a) Vid. Reg. X. Indicis Trid. & Observ. Alexand. VII. ad Reg. X. & Instruct. Clem. VIII. de impress. Libr. &c.

Privilegium imprimendi aut vendendi exclusivum concedendo prohibeat, exinde utique cæteras prædictas actiones prohibitas esse non sequitur; sed quis non videt aliam hîc rationem, alium finem datæ Legis esse? De hac ergo planè sermonem non esse oppidò patet.

§. CXI.

PROPOSITIO VI, Prohibitiones Librorum certæ ætatis aut conditionis hominibus factæ, nonnisi particularem pro iis obligationem producant, qui in ea ætate & conditione constituti sunt, Vid. §. CVIII. N. 2.

Cùm enim obligatio correlativa legis sit, major esse non potest, quàm Legislator exigat; quòd autem plus non intenderit, ac obligationem particularem, ex eo manifestum est, quòd legem ad certam conditionem & ætatem restrinxerit. Adhæc ratio, quæ pro certa ætate & conditione valet, v. g. quòd imbecillis aut iis Libris intelligendis incapax sit, non ad omnes se extendit, adeoque nec pro omnibus obligatio orta est.

COROL. Libri ergo nimis sublimes de Religione Catechumenis, Libri quidam Anatomici, veterum Poëtarum &c. juvenibus prohibiti, pro cæteris prohibiti esse non creduntur.

§. CXII.

PROPOSITIO VII, Prohibitiones Librorum propter certas circumstantias accidentales temporis, Personarum, cum conditione factæ, obligationem tantùm temporariam producant. Vid. §. CVIII. N. 3.

Hoc

Hoc ipso enim, quòd hæ circumstantiæ tantùm accidentales sint, facillimè mutantur, adeoque tantùm temporariæ sunt ex natura sua; suppositâ autem semel hac mutatione ratio prohibitionis cessat, utpote quæ in illis circumstantiis unicè consistit. Vid. §. LXVI.-LXVIII. Cùm igitur cessante ratione legis lex ipsa cesset, & ubi nulla lex, ibi nullus sit legis effectus sive obligatio, consequens est, hanc ultrâ se non extendere, nisi quantum & ipsæ circumstantiæ prædictæ, id est ad tempus, quod erat demonstrandum.

COROL. 1. Prohibitiones ergo Librorum juvenibus, aut certæ tantùm ætati, certæ conditionis hominibus factæ, vid. Prop. præced. etiam tantùm usque eò effectum habent, usque dum ætas maturefcat, & conditio mutetur.

COROL. 2. Libri sub conditione, donec corrigantur, prohibiti, factâ Correctione hoc ipso liberi usûs fiunt.

COROL. 3. Libri ergo olim propter opiniones adhuc dubias v. g. de motu terræ, de antipodis &c. prohibiti, hodie liberè legi possunt.

COROL. 4. Lectio sacræ Scripturæ ergo etiam in locis, ubi Regula IV. Indicis in pleno vigore est, iis. qui studiis Theologiæ se addixerunt, planè permissa esse debet &c.

§. CXIII.

PROPOSITIO VIII. Omnes prohibitiones Librorum respectu nostri validæ sub culpa, & sub pœna vel expressè adjecta vel arbitraria obligant.

Prima pars hujus Propositionis, in quantum de Libris Religionem concernentibus sermo est, vix controvertitur. De profanis igitur, cum hi à Superiore seculari prohibeantur, dubium, si quod esse potest, movetur; interim cum ratio omnium eadem sit, in genere sic demonstrari potest. Tenemur obedire Præpositis nostris juxta præcipientibus sine ulla exceptione, & quidem non tantum propter iram, sed etiam propter conscientiam, vid. Epist. ad Rom. c. 13. Si igitur Præpositi nostri quid disponant circa Libros, propter conscientiam iis obedire tenemur, dummodo justè de iis disponant; sed eos justè disponere posse, cum nobis eorum usum hinc inde prohibeant, jam supra ostensum est in Sectione 2da, nec ostendi potest in legibus supra recensitis, in quantum nostræ sunt, justitiam esse violatam, hinc consequens est, nos ad earum observationem etiam sub culpa obligari,

Alterius partis veritas, si pœna in prohibitione adjecta sit per se elucescit; sicut enim obligatio simpliciter correlativa legis est, vid. §. XCV. ita etiam est secundum quamlibet ejus partem; hinc si in ea comminatio pœnæ facta sit, nisi eam incurrere velimus, legi non contravenire necesse est, id est, sub pœna ad ejus observationem obligamur; si autem pœna adjecta non sit, propterea Legislator manus sibi ligari minimè voluit: Condicio cuiuslibet legi (& unde prohibitions Librorum exciperentur?) tacite imbibita est, quod per media proportionata ejus executio facilitari possit, & is, qui legi inobediens est, per pœnam ad obedientiam adigi. Sive igitur legi insertum sit, sive suo arbitrio Legislator id retinuerit determinandum, perinde est; semper igitur pœnam timere debent inobedientes Librorum pro-

prohibitionibus: sed quid est hoc aliud, nisi sub pœna arbitrarie iis obligantur.

COROL. Vi legum ergo supra recensitarum, si à Superiore Ecclesiastico latæ sint, subinde etiam sub excommunicatione ipso facto incurrenda, ita ut ejus remissio soli Papæ reservata sit, omnibus fidelibus certas Librorum species prohibitas esse, dubio caret. Vid. §. XL. & XLV. Supposito tamen semper, prohibitiones, quibus talis pœna adjecta est, revera nostras esse. Vid. §. XCVIII. Hinc de Bulla Cœnæ Domini &c. hæc intelligenda non sunt, nec de Catalogo Pauli IV. &c. vid. §. LXXXIV. Litt. (d) Nro 3. & annotatio ejus. Hæ leges enim non sunt Germanorum: quid cæteris, de hoc ipsi judicent.

§. CXIV.

Quam incerta hinc inde obligationis nostræ circa Libros positivè prohibitos acquisitio est, tam expedita videntur ea, quæ ejus amissionem concernunt; quæ enim de amissione obligationis in genere vera sunt, etiam de hac obligatione obtinent, si pauca excipias, quæ facillè consequentur, cum prius generalia ad objectum meum applicavero.

§. CXV.

Amittere obligationem dicitur is, qui hætenus obligatus erat, & imposterum obligatus esse desinit, hinc ille obligationem suam circa Libros prohibitos amittit, cui actionem, quam hætenus omittere debuit, nunc iterum committere licitum est.

§. CXVI.

Amissio obligationis in genere fit casu quodam, vel voluntate ejus, qui eam imponendi & sic etiam solvendi jus habet. Hæc si ad prohibitiones Librorum applicentur, verum erit, obligationem inde resultantem amitti imò implemento conditionis prohibitioni annexæ; 2dò mutatione circumstantiarum, 3tio cessante ratione totali prohibitionis; 4to revocatione prohibitionis expressâ; 5to consuetudinis prohibitioni contrariæ legitimâ introductione; 6to dispensatione; cū enim omnes hic accumulatae veritates in genere indubitatae sint, cur de prohibitionibus Librorum aliud dicetur, ratione speciali circa eas non apparente?

COROL. 1. Libri igitur prohibiti, usque dum corrigantur aut expurgentur, factâ correctione aut expurgatione non tantum legi, sed & cæteræ actiones prohibita reassumi possunt; conditio enim, à qua obligatio dependebat, impleta.

COROL. 2. Si ætas, proter quam Libri prohibiti, relicta, si conditio statûs mutata, si tempus præterlapsum, si suspicio exinanita, vid. §. LXV.-LXVIII. obligatio nostra circa illos amissa est; circumstantiæ enim mutatae.

COROL. 3. Lectio sacrae Scripturae ergo etiam in lingua vernacula, etiam in locis, ubi Index Tridentini receptus, si non propterea, quod ratio prohibitionis cesser, saltem ob consuetudinem legi contrariò introductam, permilla esse videtur. viCor. 4. §. CIV.

COROL. 4. Cùm plures Libri ante Concil. Trident. jam prohibiti in subsequentibus Catalogis omissi, sicque tacita quædam
le.

legum quarundam antecedentium fortè nimis rigorosarum revocatio facta sit, ex iis hodie nulla amplius obligatio extat.

SCHOL. Plura hinc Corollaria cuilibet pro lubitu deducenda relinquo.

§. CXVII.

Obligatio in genere cessare potest (1) respectu omnium, vel aliquorum, (2) vel ex parte, vel ex toto, (3) vel ad tempus, vel in perpetuum; & idipsum etiam verum est circa prohibitionem Librorum prout licentia tantum Imò legendi, vel etiam imprimendi, divulgandi &c. 2dò pro omnibus vel aliquibus tantum, 3tò pro semper vel ad aliquos tantum annos reviviscit. Utrum autem hæc illave obligationis nostræ amissio facta sit, pro diversitate modi, quo amittitur, æstimandum est; hinc per implementum conditionis prohibitioni adjectæ, per revocationem expressam, aut consuetudinem contrariam non tantum (1) ex parte, sed ex toto, (2) non respectu aliquorum tantum, sed omnium, (3) non ad tempus, sed in perpetuum obligatio amittitur; (4) mutatione autem circumstantiarum, (5) desinente ratione legis, & (6) dispensatione sæpè aliqui, ad tempus, & ex parte tantum in primam Libertatem restituuntur.

Etenim per tres modos priores lex tota tollitur, hinc cum obligatio correlativa legis sit, etiam hæc tota tollitur. Quantum autem ad posteriores, circumstantiæ possunt mutari respectu certarum tantum personarum &c. Ratio Legis cessare potest respectu unius alteriusve, hocque in ordine ad lectiones; & dispensationes.

spensatio, quæ ex natura sua aliquibus tantum datur, duratione negotii, propter quod conceditur, ordinariè definita est.

SCHOL. Diffusiùs hæc demonstrare inutile foret, præcipue quoad Numerum 1. 2. 3. 4. quoad Numerum 5. & 6. autem quædam Specialia observanda sunt, hinc sit

§. CXVIII.

Ratio prohibitionis Librorum factæ cessare dicitur, si motiva, id est, periculum damni per eorum usum imminentis, aut perfectionis nostræ impediendæ, vid. §. XLV. & seqq. adesse definant. Utut jam verum sit, obligationem cessare cessantibus prohibitionum motivis, cautè tamen in hoc casu procedendum est, ne ipsi nos seducamus; etenim ex amore proprio & naturali quadam præsumptione facillimè decipimur, dum ponderando vires intellectus nostri, factosque in scientiis progressus, & nescio quàm singularem in omni bono soliditatem, heroës nos esse, cunctisque periculis mali securè obviare posse confidimus, sicque penes nos prohibitionis rationem cessare etiam respectu eorum Librorum existimamus, quorum tenorem nequidem noscimus; hinc proprio desuper iudicio fidere valde periculosum est: Sic sæpè prohibitio maximè rationabilis privata auctoritate à plurimis imaginario Jure exemptionis infringi saltem accidere possit. Hinc potiùs Judicia Virorum prudentium desuper exquirenda sunt, ac in Casu dubio ad Dispensationem confugiendum.

SCHOL. Societas supra §. XCXI. vi Regulæ V. in negotio Librorum instituendæ non tantum ad naturam Libri, sed & personæ

sonæ à prohibitionem eximendæ vires dimetiendas aptissima erit, cumque ea auctoritate publicâ munita sit, interpretatio legis quodammodo authentica fieri poterit.

§. CXIX.

Dispensatio, quæ circa prohibitionem Librorum datur, est permissio Lætionis, alteriusve actionis prohibitæ iterum committendæ in casu singulari facta. Hæc permissio generalis esse potest, vel restricta, prout circa omnes Libros prohibitos alicui dispensatio datur, vel aliquos: eaque vel ad tempus, vel in perpetuum durat.

§. CXX.

Etsi prohibitio semel justè facta non facilè iterum tollenda sit, quamdiu ratio legis manet, circa Librorum prohibitiones tamen expedit subinde eam in casibus singularibus tollere, id est dispensare in iis, si non generaliter, saltem cum restrictione, si non in perpetuum, saltem ad tempus; attamen cautè procedendum.

Prima pars asserti multiplicatione fundatur; si enim aliqui debeant constitui, quorum officium sit, damnum per Libros timendum à cæteris avertere, necesse est, ut ii naturam eorum cognoscant; quomodo autem cognoscent, nisi legere saltem iis licitum sit; si non pauci refutandis erroribus & hæresibus in Religionem se applicent, necesse est, ut sciant adæquatè adversariorum suorum principia, asserta & ratiocinia, quæ cum non nisi ex eorum scriptis ritè dijudicentur, consequens est, eos legi de-

bere ; Si novæ & utiles subinde veritates detegantur, ac exponantur in Libris ex alio capite periculosis, expedit eas extrahi, & cæteris communicari &c. hinc licet propterea lex prohibitiva omninò tollenda non sit, dispensandum tamen erit pro latitudine rationis dispensationem postulantis.

Altera pars ex eo patet, quòd multi ex curiositate, aut eo tempore dispensari desiderent, ubi, bonum à malo discernendi, vires adhuc deficiunt.

COROL. 1. Censoribus Librorum ergo & societati desuper constituendæ Licentia generalis danda erit, Libros in genere saltem jam prohibitos legendi, retinendi, & iis, quorum interest, communicandi.

COROL. 2. Iis, qui Theologiæ se applicant, quorundam saltem Librorum hæreticorum &c. lectio permittenda esset ad tempus.

COROL. 3. De fine tamen hujus lectionis, & requisitâ in petente dispensationem scientiâ aut per Examen, aut aliunde constare debet.

SCHOL. Mirum est, quàm inutilibus subinde adhuc hodie tempus perdat inepriis, iis scilicet Quæstionibus theologicis, circa quas vix ullus adhuc superest adversarius, dum interea errores triumphant in universo, quos nequidem seriâ consideratione dignos æstimamus ; aut si etiam contra eos studia dirigamus, fines invenimus, quàm quæ grassantur, Monstra fingimus quæ non sunt, inimicis imaginariis Bella indicimus, & hæc omnia ex defectu, ipsos errorum fontes, quod est errantium, Libros inspiciendi.

§. CXXI.

Dispensatio cum sit partialis sublatio legis, ab omnibus dari potest, à quibus lex lata est; hinc non tantum Summo Pontifici, sed & Episcopis in suis Diocesis pro Libris Religionem concernentibus, & Superiori sæculari super prohibitiones sæcularia concernentes Jus dispensandi competit.

§. CXXII.

Sufficere hæc possunt pro fine mihi proposito. Adjeceram hinc inde quædam magis particularia, sed ea consultius ommittenda judicavi postea: Intentionem aliam non habui, nisi ostendendi, Librorum prohibitionem in genere justam esse, & ex ea nobis obligationem venire, si facta sit. Utrum hic, an ille Liber particularis prohibendus, aut justè prohibitus sit, meum non est in specie determinare. Plures inserui definitiones & veritates generaliores, quas ex aliis jam præsupponere debuissim, sed timui, ne saltem aliquibus hujus scripti Lectoribus inintelligibilis apparerem. Cæterum si difficultatem, quam in hujus Materiæ expositione sensi, prævidissim, fortè planè ab ea abstinuissim. Interim sufficienter consolabor, si alteri occasionem dedi, hanc materiam pro dignitate sua felicius revidendi, & exponendi

S A T I S.